

HOF VAN CASSATIE

18 JUNI 2018

Voorzitters: *Beatrijs Deconinck en
Alain Smetryns*

Raadsheren: *Koen Mestdagh, An-
toine Lievens en Bart
Wylleman*

O.M.: *Henri Vanderlinden*

Advocaat: *Huguette Geinger*

*Sociale bijstand – inkomensgarantie
voor ouderen – middelentoets – in-
komensonderzoek – bestaansmidde-
len – onbeschikbaarheid door beslag*

Om een bijstandsuitkering te kunnen ontvangen, moeten de bestaansmiddelen onder een bepaalde grens liggen. Pas als een middelentoets uitwijst dat men niet zelf of onvoldoende in een menswaardig inkomen kan voorzien, moet een uitkering verstrekt worden. Dit geldt ook voor de inkomensgarantie voor ouderen. Een probleem rijst echter met bestaansmiddelen die in theorie wel toekomen aan de betrokkene, maar waar deze in de realiteit niet over kan beschikken. Dit is onder meer het geval bij een strafrechtelijk bewarend beslag. Moeten deze bestaansmiddelen ook opgenomen worden bij de middelentoets, ook al kan er niet daadwerkelijk van genoten worden? Volgens het Hof van Cassatie wel. Nochtans verzetten zowel de letter als de geest van de wet zich tegen een dergelijke wetsinterpretatie.

Cass. 18 juni 2018, *NjW* 2018, 784.

Federale Pensioendienst, [...],
eiser,

[...]

tegen
B.H.,
verweerder

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest van het arbeidshof te Gent, afdeling

Brugge van 28 april 2017.

[...]

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

1. Artikel 7, § 1, eerste lid, Wet Inkomensgarantie Ouderen, bepaalt dat de inkomensgarantie enkel kan worden toegekend na onderzoek van de bestaansmiddelen en van de pensioenen. Alle bestaansmiddelen en pensioenen, van welke aard of oorsprong ook, waarover de betrokkene of de echtgenoot, of de wettelijk samenwonende waarmee hij dezelfde hoofdverblijfplaats deelt, beschikken, komen in aanmerking voor de berekening van de inkomensgarantie, behalve de door de Koning bepaalde uitzonderingen.

Artikel 7, § 1, derde lid, Wet Inkomensgarantie Ouderen bepaalt dat de Koning bepaalt met welke bestaansmiddelen bij het vaststellen van de inkomensgarantie geen rekening wordt gehouden. In uitvoering van deze bepaling bepalen de artikelen 19 tot en met 26 Algemeen Reglement Inkomensgarantie Ouderen, welke bestaansmiddelen waarover de betrokkene beschikt, geheel of gedeeltelijk worden vrijgesteld.

2. Uit het opzet van de Wet Inkomensgarantie Ouderen volgt dat met beschikken over een bestaansmiddel wordt bedoeld dat het bestaansmiddel behoort tot het vermogen van de aanvrager of de personen waarmee hij dezelfde hoofdverblijfplaats deelt.

3. Het feit dat op gelden die deel uitmaken van het vermogen van de aanvrager bewarend beslag in strafzaken werd gelegd, belet niet dat deze gelden als bestaansmiddelen in aanmerking worden genomen aangezien enkel de bestaansmiddelen opgenomen in de artikelen 19 tot en met 26 Algemeen Reglement In-

komensgarantie Ouderen hiervan zijn vrijgesteld. Een bewarend beslag waardoor de aanvrager aldus tijdelijk niet vrij kan beschikken over die bestaansmiddelen, is aldus geen grond tot vrijstelling bepaald in voormelde wetsbepalingen. In deze uitzonderingsbepalingen zijn immers niet begrepen de bestaansmiddelen die in beslag worden genomen.

4. Het arrest dat oordeelt dat, omdat de aanvrager ingevolge het bewarend beslag op de gelden de mogelijkheid niet heeft ze aan te wenden om in zijn levensonderhoud te voorzien, die gelden niet als bestaansmiddel in aanmerking kunnen worden genomen, schendt artikel 7 Wet Inkomensgarantie Ouderen.

Het middel is gegrond.

[...]

DICTUM

Het Hof,
Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zoverre dit het hoger beroep ontvankelijk verklaart.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde arrest.

[...]

ONBESCHIKBARE BESTAANSMIDDELEN VOLGENS CASSATIE TOCH VAN BELANG IN MIDDELENTOETS

Om armoede te bestrijden bij ouderen is er een inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Personen wiens pensioen te laag is of die te weinig inkomen hebben krijgen zo een uitkering. Omdat deze uitkering zich in de bijstand situeert, wordt net als bij het leefloon een middelentoets uitgevoerd om na te gaan of de betrokkene op geen andere manier een menswaardig inkomen kan verschaffen. Zo wordt een onderzoek verricht naar het geheel

aan bestaansmiddelen waarover de betrokkene beschikt. Indien de bestaansmiddelen een bepaalde grens overschrijden wordt de IGO niet of verminderd toegekend. De IGO-wet bevat daartoe een uiteenlopend geheel aan regels die bepalen welke bestaansmiddelen tot welke hoogte worden aangerekend.

In de zaak waar het Hof van Cassatie met dit arrest uitspraak over doet, werd door de rechter ten gronde geoordeeld dat rechten in de nalatenschap van een ouder meegerekend moesten worden als bestaansmiddelen in de middelentoets. Nochtans maakt deze nalatenschap deel uit van een strafrechtelijk bewarend beslag, waardoor de betrokkene niet daadwerkelijk en reëel over deze bestaansmiddelen kan beschikken om in zijn levensonderhoud te voorzien. Deze interpretatie van de rechter ten gronde lijkt dan ook in te gaan tegen wat de Wet Inkomensgarantie voor Ouderen zelf bepaalt, namelijk dat “alle bestaansmiddelen en pensioenen, van welke aard of oorsprong ook, waarover de betrokkene [...] **beschikken** [eigen markering], komen in aanmerking voor de berekening van de inkomensgarantie, behalve de door de Koning bepaalde uitzonderingen”. Uit de lezing van dit wetsartikel kunnen twee stellingen afgeleid worden. Ten eerste dat bestaansmiddelen waar niet over beschikt kan worden, niet in aanmerking komen voor de berekening van de inkomensgarantie. Ten tweede dat bestaansmiddelen waarover beschikt kan worden steeds in rekening gebracht moeten worden, tenzij de Koning hiervoor in een uitzondering voorziet.

De rechter ten gronde staaft zijn vonnis op deze laatste stelling: aangezien de wet niet in een uitzondering voorziet voor bestaansmiddelen die het voorwerp uitmaken van een strafrechtelijk bewarend beslag, moeten de middelen in kwestie simpelweg worden meegerekend in de middelentoets. Hierdoor werd wel

voorbijgegaan aan de eerste stelling, die vereist dat men over de bestaansmiddelen moet beschikken, wat rechtens onmogelijk is door het opleggen van een strafrechtelijke bewarend beslag. Door alleen op de tweede stelling te steunen wordt een cirkelredenering opgebouwd die enkel bestaansmiddelen uitsluit waar reeds uitdrukkelijk een wettelijke uitzondering voor gemaakt werd, zonder te kijken naar de wettelijke vereiste dat men erover moet beschikken. Bestaansmiddelen die zich in het vermogen van de betrokkene bevinden, maar waar de betrokkene niet over kan beschikken, worden aldus toch meegerekend als bestaansmiddelen, tenzij de Wet dit bestaansmiddel voorafgaandelijk had uitgesloten.

Nadat deze discrepantie aangeklaagd werd in dit tijdschrift (NjW 2017, afl. 355, 79-80), ging de rechter in beroep in tegen het oordeel van de rechter ten gronde. De rechter in beroep volgde de eerder door ons aanbevolen redenering en stelde dat “enkel met bestaansmiddelen waarover men kan ‘beschikken’ [...] mag rekening worden gehouden [...] is dat niet het geval, dan is het zonder enig belang of zij in het uitvoeringsbesluit al dan niet worden vrijgesteld.” Deze uitspraak werd opnieuw in dit tijdschrift besproken (NjW 2017, afl. 363, 418-419) en gelauwerd als een positieve stap die een einde maakt aan de bovenvermelde legalistische fictie, en die werkelijk rekening houdt met de reële levensomstandigheden van de rechtszoekende.

Het Hof van Cassatie verzet zich echter tegen deze interpretatie van de beroepsrechter, en volgt een lange lijn van Cassatierechtspraak (Cass. 17 mei 1993 en Cass. 14 september 1998) door te oordelen dat de onbeschikbare bestaansmiddelen alsnog meegerekend moeten worden. Het Hof herhaalt hierbij de redenering van de rechter ten gronde, die opgetrokken wordt aan het ontbreken van een uitdruk-

kelijke wettelijke uitzondering die bestaansmiddelen onder strafrechtelijk bewarend beslag uitsluit van de middelentoets. Het Hof beweert hierbij zijn standpunt af te leiden uit “de opzet van de Wet inkomensgarantie Ouderen”, waar met ‘beschikken’ bedoeld zou worden dat de bestaansmiddelen tot het vermogen behoren van de betrokkene. Nochtans stelt de memorie van toelichting over het relevante artikel opnieuw dat rekening gehouden wordt met bestaansmiddelen waarover de betrokkene ‘beschikt’ (*Parl.St.* Kamer 8 november 2000, nr. 0934/001, p. 10-11). Over ‘vermogen’ wordt in deze memorie van toelichting enkel gesteld dat de totaliteit van het vermogen van alle personen met dezelfde hoofdverblijfplaats gedeeld moet worden om de toerekenbare bestaansmiddelen te berekenen.

Het Hof van Cassatie kiest er dus voor om met deze uitspraak niet alleen tegen de letter van de wet in te gaan, door het woord ‘beschikken’ weg te cijferen en van elke juridische relevantie te ontdoen, maar ook, en mogelijks zelfs belangrijker, tegen de geest van de wet. Als bijstandsmechanisme heeft de IGO een functie als laatste redmiddel tegen armoede en sociale uitsluiting. Vanuit die optiek is het onlogisch dat de rechtszoekende uitgesloten zou worden van de inkomensgarantie wegens bestaansmiddelen waar deze niet eens over kan beschikken om in zijn levensonderhoud te voorzien. De redenering van Cassatie geeft een vreemde nasmaak: virtuele vermogensrechten hebben dezelfde impact op het bestaansmiddelenonderzoek als daadwerkelijke vermogensrechten. Dit doet natuurlijk afbreuk aan de basisgedachte van de bijstand.

Yves Stevens en Jakob Werbrouck